

ESTET

**EMBEDDING SUSTAINABILITY SKILLS IN TOURISM
EDUCATION AND TRAINING**

Project No. : 2020-1-PL01-KA202-081845

ИНФОРМАЦИЯ ОТНОСНО ПРОДУКТА

ПРОДУКТ:

ИРЗ: ВЪТРЕШНА УЧЕБНА ПРОГРАМА

ДЕЙНОСТ:

МОДУЛ 1. РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВ ТУРИЗЪМ

Информация относно проекта

ПРОЕКТ:

ESTET: Embedding Sustainability Skills in Tourism Education and Training

ЗАГЛАВИЕ НА ПРОЕКТА:

ВКЛЮЧВАНЕ НА УМЕНИЯ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ ОБРАЗОВАНИЕТО И ОБУЧЕНИЕТО ПО ТУРИЗЪМ

АКРОНИМ:

ESTET

ПРОЕКТ №:

2020-1-PL01-KA202-081845

КООРДИНАТОР НА ПРОЕКТА:

SPOŁECZNA AKADEMIA NAUK / SAN - - Полша

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Настоящият проект е финансиран с подкрепата на Европейската комисия. Тази публикация отразява само вижданията на автора и Комисията не носи отговорност за използването на съдържащата се в нея информация.

СЪДЪРЖАНИЕ

УЧЕБНИ ЦЕЛИ	3
МЕТОДИ	3
ВРЕМЕТРАЕНЕ	3
ВЪВЕДЕНИЕ	4
1.1 ТРИТЕ СЪЛБА НА УСТОЙЧИВОСТ В ТУРИЗМА	4
1.1.А. УСТОЙЧИВОСТ В ТУРИЗМА	5
1.1.В. ТУРИЗЪМ И ЦЕЛИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ	6
1.1.С. „ТРОЙНА ЕФЕКТИВНОСТ“	6
1.1.Д. УСТОЙЧИВ И РЕГЕНЕРАТИВЕН ТУРИЗЪМ	7
1.1.Е. ECONOMIC, SOCIO-CULTURAL AND ENVIRONMENTAL IMPACTS	7
1.1.Ф. ПОСТИГАНЕ НА УСТОЙЧИВОСТ ЧРЕЗ ОТГОВОРЕН ТУРИЗЪМ	9
1.1.Г. СЕРТИФИЦИРАНЕ НА УСТОЙЧИВОСТТА: КРИТЕРИИ GSTC	10
1.2 ОБЩ ПРЕГЛЕД НА ТЕНДЕНЦИИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА: РАСТЕЖ НА УСТОЙЧИВИЯ ТУРИЗЪМ	12
1.2.А. УСТОЙЧИВИЯТ ТУРИЗЪМ: ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО ЗА БЪДЕЩЕТО НА СЕКТОРА	12
1.2.В. ЗБИРАНЕ НА ОГРАНИЧАВАЩИТЕ ФАКТОРИ В РАЗВИТИЕТО НА ТУРИЗМА	12
1.2.С. ПРАКТИКИ ЗА ПЛАНИРАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ ЗА УСТОЙЧИВ ТУРИЗЪМ	14
1.3 ПРОМЕНИ В ТЪРСЕНЕТО НА ПО-УСТОЙЧИВИ ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ И УСЛУГИ: ВЛИЯНИЕ ВЪРХУ ДИЗАЙНА И ПРЕДЛАГАНЕТО НА ТУРИСТИЧЕСКИ ОФЕРТИ	15
1.3.А. СТИМУЛИРАНЕ НА ПОВЕДЕНЧЕСКИ ПРОМЕНИ: МЕХАНИЗМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ НА ИНФОРМИРАННОСТ	15
1.3.В ДИВЕРСИФИКАЦИЯ НА ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР: МОДЕЛИ ЗА АЛТЕРНАТИВЕН ТУРИЗЪМ	16
ПОЛЕЗНИ ЛИНКОВЕ.....	18
ОБОБЩЕНИЕ НА ОСНОВНИТЕ АКЦЕНТИ.....	18
ВЪПРОСИ ЗА САМООЦЕНКА МОЖЕ ДА ИМА ПОВЕЧЕ ОТ ЕДИН ВЕРЕН ОТГОВОР.	20
БИБЛИОГРАФИЯ	22

Ключови думи

Принципи на устойчивост, Устойчив туризъм, Регенеративен туризъм, Въздействия на туризма, Ангажиране на заинтересованите страни в туризма, Фактори, ограничаващи туризма, Измерване на устойчивия туризъм, Управленски практики, Стратегии и планиране в туризма, Системи за сертификация, Механизми за управление, Образователен капацитет, Повишаване на информираността, Поведенчески промени

УЧЕБНИ ЦЕЛИ

В резултат на ангажиране с материалите в този модул, от обучаемите се очаква да постигнат следните учебни резултати:

- Знания: Информираност относно свързаните с устойчивост (зелени) умения, необходими в туристическия сектор. Познания относно подхода за обучение (учебния дизайн), подходящ за преподаване на умения по устойчив туризъм.
- Умения: Способност за конструиране на учебно съдържание и процес на преподаване/учене на базата следните подходи: учене на хапки (single-concept learning), учене чрез проучване (inquiry-based learning) и учене чрез практически задачи (service learning)
- Поведение: Положително отношение към поставяне на обучаемите в позицията на активни участници в собственото си обучение.

МЕТОДИ

Методите, които ще се използват в Модул 1, включват:

- Автономно учене чрез четене и изучаване на материалите по модула и допълнителни източници и линкове, посочени в материалите.
- Активно учене, т.е. изпълнение на учебни дейности, разработени за практически учебни сесии.

Оценяването на степента на овладяване на съдържанието на модула ще се осъществи под формата на:

- Самооценка чрез отговаряне на въпроси в края на модула

ВРЕМЕТРАЕНЕ

Очакваното време за покриване на модула е, както следва:

- Учебно съдържание (самостоятелно учене): 8 часа
- Въпроси за самопроверка: 5-10 минути
- Семинар, посветен на практически дейности по Модул 1: 8 часа

ВЪВЕДЕНИЕ

Модулет представя концепцията за устойчивост в туризма, дава информация относно тенденциите в развитието на туризма и ръста на устойчивия туризъм, и завършва с представяне на резултати/ефекти от разработването и предоставянето на туристически оферти, които са създадени в резултат от промените в търсенето за по-устойчиви туристически продукти и услуги.

Раздел 1.1 започва с обща информация относно трите стълба на устойчивост и как те са свързани с целите за устойчиво развитие и с дългосрочното, отговорно управление на дестинациите. Той дава кратко въведение в концепцията за регенеративен туризъм, която придобива все по-голяма популярност и която е базирана на устойчивия туризъм, но преминава отвъд него. Социалната, екологична и икономическа устойчивост е обяснена посредством 12-те цели на ООН за устойчив туризъм, които са насочени към минимизиране на негативните и максимизиране на положителните влияния на туризма. Дадени са и примери за негативни влияния на туризма, както и начини за смекчаването им посредством отговорно поведение. Критериите GSTC – минимумът, към който трябва да се стремят всеки туристически бизнес, правителство и дестинация за постигане на икономическа, социална, културна и екологична устойчивост – също са обяснени в модула.

Раздел 1.2 обхваща различни рамки и инициативи за измерване на устойчивостта в туризма, което спомага за постигане на нова, пост-пандемична глобална визия за по-силен и по-устойчив туризъм. Той обяснява няколко действия, които трябва да се вземат предвид при планиране и управление на устойчивост в туризма, както и как прилагането на принципите за устойчивост при разработването на туристически стратегии и планиране е от централно значение за намаляване на натиска от туризма и за повишаване на икономическата, социална и териториална кохезия.

Раздел 1.3 обяснява как различните механизми за управление, както и дейностите за повишаване на информираността оказват влияние върху така необходимите поведенчески промени у различни заинтересовани лица в туризма в посока по-голяма социална и екологична устойчивост. Увеличаващият се интерес на потребителите към по-устойчиви туристически продукти вече започва да оказва влияние върху съществуващите модели в посока по-уважителни и справедливи тенденции/подходи, които намаляват натиска от туризма посредством създаване, развитие и промотиране на алтернативни, по-устойчиви туристически модели и продуктови предложения.

1.1 ТРИТЕ СТЬЛБА НА УСТОЙЧИВОСТ В ТУРИЗМА

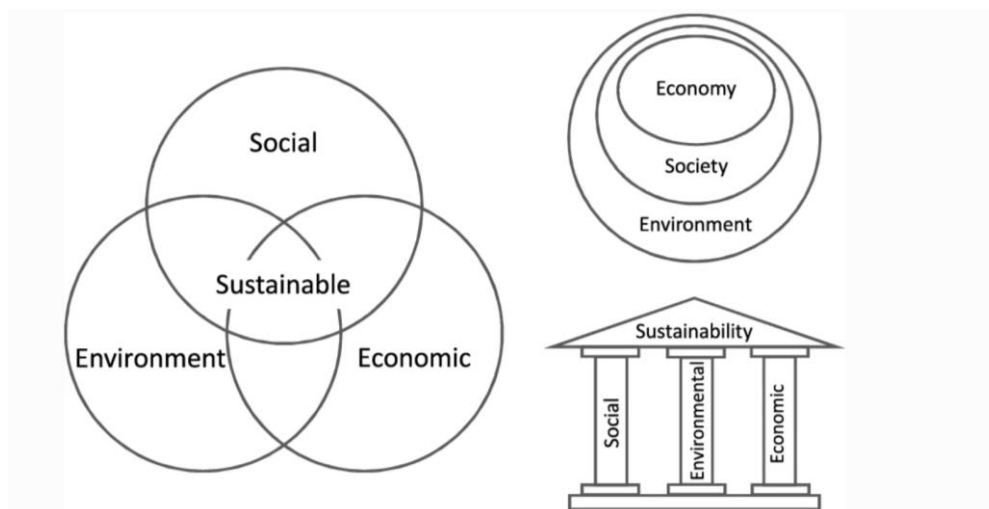
За много хора устойчивостта означава опазване на околната среда. Околната среда обаче включва повече от природния релеф, а повишаване на ползите от туризма за местното население, туристическите компании и туристите също трябва да бъдат взети предвид. Екологичната устойчивост не трябва да се бърка с пълната устойчивост, при която е необходимо и балансиране на икономически и социални фактори.

През последните 20 години има увеличаване на публикациите и дискусиите относно „устойчивост“, в смисъл на „удовлетворяване на настоящите нужди без компрометиране способността на бъдещите поколения да удовлетворяват собствените си нужди“.

Това е базирано на най-често цитираната дефиниция на устойчиво развитие от доклада на Световния комитет на ООН по околна среда и развитие Нашето общо бъдеще, познат още като Доклад от Брундтланд¹, публикуван през 1987 г. Принципите на устойчивост, които често биват наричани „трите стълба“, са взаимосвързани основи на това, което представлява понятието: икономика, общество и околна среда. Тези принципи също така биват неформално наричани печалба, хора и планета.

Използват се като взаимозаменяеми и обикновено биват графично представяни под формата на три пресичащи се кръга – икономика, общество и околна среда, като устойчивостта е тяхната пресечна точка (фиг. 1). „Културният“ елемент често бива добавян към социалния стълб, превръщайки го в „социално-културна устойчивост“. Счита се, че произходът на парадигмата на „трите стълба“ е в Доклада от Брундтланд, който призовава за „нова ера на икономически растеж – растеж, който е мощен, но едновременно с това социално и екологично устойчив“².

Фигура 1 Типично изобразяване на устойчивостта под формата на три пресичащи се кръга. Вдясно, алтернативни изображения: буквални „колони“ и подход на концентричните кръгове³

1.1.A. Устойчивост в туризъм

Специално в контекста на туризма устойчивостта се явява съществен проблем, който следва да бъде адресиран във всяка адекватна стратегия за развитие на туризма. Световната организация по туризъм към ООН (UNWTO) дефинира „устойчив туризъм“ на базата на трите стълба, като „туризъм, който изцяло отчита своето настоящо и бъдещо икономическо, социално и екологично въздействие, адресира нуждите на посетителите, на сектора, на околната среда и на приемните общности“⁴.

¹ <https://www.iisd.org/about-iisd/sustainable-development>

² <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>

³ Purvis, B., Mao, Y. and Robinson, D (2019), Three pillars of sustainability: in search of conceptual origins. *Sustainability Science* volume 14, pp. 681–695; <https://link.springer.com/article/10.1007/s11625-018-0627-5/figures/1>

⁴ <https://www.unwto.org/EU-guidebook-on-sustainable-tourism-for-development>

Следователно, развитието на туризма трябва да следва устойчив подход, да може да промотира икономически растеж в дългосрочен план, като поддържа балансирано използване на природни ресурси и благодетелстване на местните общности в дестинациите. С други думи, устойчив туризъм означава туризъм, който е икономически жизнеспособен, но не унищожава ресурсите, от които зависи бъдещето на туризма, а именно физическата околна среда и социалната същност на приемната общност.

Насоките за развитие на устойчив туризъм и управленските практики са приложими за всички форми на туризъм във всички видове дестинации, включително масов туризъм и различни нишови туристически сегменти. Принципите за устойчивост се отнасят до икономически, социално-културни и екологични аспекти от развитието на туризма и е необходимо да се установи подходящ баланс между трите измерения с цел гарантиране на дългосрочна устойчивост.

1.1.В. Туризмът и ЦЕЛИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

В рамките на Планът за устойчиво развитие 2030 и неговите Цели за устойчиво развитие (SDGs) е прието, че туризмът може да играе значима роля в осигуряването на устойчиви решения⁵. Целите за устойчиво развитие, разработени от ООН, развиват „интегриран“ подход, базиран на трите стълба, като приемат 17 общи цели в по-малък брой категоризации⁶ за промотиране на устойчиви туристически практики, които да смекчат негативния ефект от туризма. Туризмът разполага с потенциала да допринесе, пряко или косвено, за всичките 17 цели. По-конкретно, той е включен в цели 8, 12 и 14 за включващ и устойчив икономически растеж, устойчива консумация и производство (SCP) и устойчиво използване на океаните и морските ресурси.

1.1.С. „ТРОЙНА ЕФЕКТИВНОСТ“

През 1993 г. Проф. Джон Елкингтън измисля термина „тройна ефективност“ ('triple bottom line' (TBL)), рамка за устойчивост, която разглежда социалното, екологично и икономическо влияние на една компания.

Според него успехът или неуспехът на целите за устойчивост не могат да се измерват само в икономическа печалба или загуба, но и по отношение благоденствието на хората и здравето на планетата ни. Интересно е, че 25 години по-късно в Harvard Business Review (юни 2018 г.) той призовава за преосмисляне на TBL и засилване на усилията за регенерация на нашите икономики, общества и биосфера⁷.

Три години по-късно, през юни 2021 г. ООН стартира Десетилетие на ООН за възстановяване на екосистемите⁸ което „призовава за увеличаване на усилията за предотвратяване, спиране и обръщане деградацията на зони като пасища, гори, океани и планини, защото „обичайната бизнес дейност не е възможност“⁹.

⁵ UNWTO, 2018, Tourism for SDGs

⁶ <https://sdgs.un.org/goals>

⁷ <https://hbr.org/2018/06/25-years-ago-i-coined-the-phrase-triple-bottom-line-heres-why-im-giving-up-on-it>

⁸ <https://www.decadeonrestoration.org/>

⁹ <https://news.un.org/en/story/2021/06/1093362>

1.1.D. УСТОЙЧИВ И РЕГЕНЕРАТИВЕН ТУРИЗЪМ

Нарастващото в глобален план признание за увеличаване на усилията, споменато от Елкингтон, с цел възстановяване и регенериране на нашата планета в много индустрии, има значителен ефект върху туристическата индустрия. Концепцията за регенеративен туризъм, който е базиран на устойчивия туризъм, но преминава отвъд него, получава все по-голямо признание по света след 2019 г.¹⁰. Преминаване отвъд означава, че туризмът оставя мястото по-добро, отколкото е било преди („регенеративен туризъм“) вместо да го остави каквото е и да не го влошава („устойчив туризъм“)¹¹. Анна Полок, един от най-уважаваните умове в областта на туризма по света, нарича регенеративния туризъм „естественото узряване на устойчивостта“, което позволява на дестинациите да просперира и процъфтяват¹². Друг глобален мислител, проф. Диан Дредж, твърди, че регенеративният туризъм не може да бъде пренебрегнат, защото това е „място, в което много туристически и нетуристически професионалисти работят за осигуряване на нови възможности, опит, сътрудничество и иновации в търсене на регенеративно бъдеще“¹³.

Тече дебат за това какво означават устойчивият и регенеративен туризъм за туристическите дестинации, бизнеси, местни общности и туристи (как те могат да се облагодетелстват). В този дебат е важно да се помни, че: устойчивият туризъм е основа за регенеративния туризъм; те не трябва да се разглеждат като конкуриращи се и не са взаимно изключващи се (фокусирането върху един вид не означава отстъпване или пренебрегване на другия)¹⁴.

1.1.E. ECONOMIC, SOCIO-CULTURAL AND ENVIRONMENTAL IMPACTS

Туризмът има икономическо, социално-културно и екологично въздействие. Някои дестинации изпитват повече негативни, отколкото положителни влияния и обратното; това може да се променя с течение на времето и някои влияния може да нарастват или намаляват. Постоянният ръст в туризма оказва все по-голям натиск върху биологично разнообразни местообитания и върху местни и традиционни култури, които често се използват в подкрепа на масовия туризъм.

Негативните екологични влияния са особено видими в природни и защитени райони. Например, инфраструктурата (като екопътеки, площадки за наблюдение, знаци, посетителски центрове и др.) създава шум от строителство, генерира на отпадъци, замърсяване, прекомерно използване на природни ресурси.

Човешката дейност в защитена зона може да наруши поведението на животните. Повишаването на урбанизацията води до случаи, в които нощем небето вече не е тъмно, което нарушава естествения цикъл на размножаване, лов и миграция на диви видове.

¹⁰ <https://hub.wtm.com/what-is-regenerative-tourism-and-how-should-we-deliver-it/>

¹¹ <https://rootedstorytelling.com/sustainable-development/regenerative-tourism/>

¹² <https://medium.com/activate-the-future/regenerative-tourism-the-natural-maturation-of-sustainability-26e6507d0fcb>

¹³ <https://www.thetourismcolab.com.au/post/regenerative-tourism-rising-and-why-it-can-t-be-unseen>

¹⁴ <https://www.thetourismcolab.com.au/post/sustainable-tourism-and-or-regenerative-tourism-to-make-tourism-better-we-do-need-to-get-it>

Също така, звуковото замърсяване може да причини промени в поведението на животните и пространственото им разпределение. Секторът за настаняване допринася за увеличаване на въглеродните емисии чрез отопление, климатизация и осигуряване на съоръжения за гостите, като също така може да промени и традиционния облик на даден район. Консумацията на вода на един турист по време на почивка може да надвиши с 10-100 пъти консумацията на вода на местните жители. Увеличените отпадъци (включително човешки отпадъци) представляват друго увеличаващо се и добре известно предизвикателство¹⁵.

Устойчивият туризъм има за цел минимизиране на негативните и максимизиране на положителните въздействия чрез планирано, включващо (всички заинтересовани лица) и дългосрочно отговорно управление на дестинации. Това е добре представено в 12-те цели за устойчив туризъм, предложени през 2005 г. от UNWTO и Програмата за околна среда на ООН (UNEP)¹⁶, посочени по-долу в удебелен шрифт.

Икономическа устойчивост и максимизиране на положителни икономически въздействия на туризма означават:

1. Гарантиране на икономическа жизнеспособност и конкурентоспособност на туристическите дестинации и бизнеси, за да просперира в дългосрочен план;
2. Постигане на максимален местен просперитет от приноса на туризма към местната икономика, както и минимизиране на течове;
3. Осигуряване и засилване качеството на заетостта по отношение на местни работни места, създадени и подкрепени от туризма без дискриминация, базирана на пол, раса, увреждания или други и допринасящи за намаляване на бедността.

Социално-културната устойчивост уважава социално-културната автентичност на приемните общности, запазва тяхното културно наследство и допринася за межкултурното разбиране и толерантност:

4. Благоденствието на общността е от изключително значение: подобряване на качеството на живот и избягване на всякакви форми на социална деградация или експлоатация.
5. Историята на общността, традициите и отличителността ѝ трябва да бъдат уважавани и поддържани (културно богатство).
6. Местен контрол – ангажиране и овластяване на местните власти при планиране и вземане на решения относно управлението и бъдещото развитие на туризма в техния регион – това също е изключително важно.
7. Това трябва да се прави с оглед на социална справедливост – широко разпространено и справедливо разпределение на ползите от туризма за общността, включително подобряване на възможности, доходи и услуги за бедните.

¹⁵ <https://sustainabletourismtraining.eu>

¹⁶ In 2005, the UNWTO and the UN Environment Programme (UNEP) published the guide for policy-makers, “*Making Tourism More Sustainable*”, including 12 Aims for Sustainable Tourism, which were later incorporated into the GSTC Criteria.

8. Социалната устойчивост обхваща и туристите, като осигурява задоволство на посетителите чрез безопасно и удовлетворяващо преживяване, налично за всички без дискриминация.

Екологичната устойчивост използва оптимално екологични ресурси, като поддържа жизнено важните екологични процеси и спомага за опазване на природното наследство и биоразнообразие.

9. Това означава поддържане и повишаване физическата цялост на природни райони и избягване на тяхната физическа и визуална деградация;
10. Подкрепа на биологичното разнообразие (опазване и минимизиране щетите за природни зони, дивия живот и местообитания като гори, планини, реки и езера);
11. Минимизиране използването на ограничени и невъзобновяеми източници (ефикасност на ресурсите); както и
12. Намаляване замърсяването на природни ресурси като въздух, вода и земя, както и намаляване генерирането на отпадъци от туристически предприятия и посетители (екологична чистота).

Няма как да постигнем устойчивост на туризма, ако не се справим с влиянието на индустрията върху климата. Туристическият сектор генерира около 8% от общите емисии на парникови газове по света¹⁷, като се очаква това количество да се увеличи с поне 25% до 2030 г.¹⁸ Следователно, ускоряването на климатични действия в туризма за измерване и намаляване на емисиите, възприемане на нисковъглеродни подходи и намаляване на емисиите с 50% до 2030 г. е изключително важно за устойчивостта на сектора и намаляване на неговия значителен отрицателен екологичен ефект¹⁹.

1.1.f. ПОСТИГАНЕ НА УСТОЙЧИВОСТ ЧРЕЗ ОТГОВОРЕН ТУРИЗЪМ

Туристите, които промотират устойчив туризъм са чувствителни към тези опасности и се стремят да защитят туристическите дестинации, както и да защитят туризма като индустрия. Отговорните туристи могат да намалят влиянието на туризма по много начини:

- Информирание и запознаване с културата, традициите, политиката на посещаваните общности (преди и по време на посещението)
- Предвиждане и уважаване на местните култури, очаквания и спазване на поведение, което е ненаатрапчиво и уважително
- Подкрепа за целостта на местните култури чрез подкрепани на бизнеси, които запазват културното наследство и традиционните ценности
- Подкрепа на местните икономики чрез закупуване на местни стоки и използване услугите на малки местни бизнеси

¹⁷ <https://www.carbonbrief.org/tourism-responsible-for-8-of-global-greenhouse-gas-emissions-study-finds>

¹⁸ <https://www.unwto.org/sustainable-development/tourism-emissions-climate-change>

¹⁹ <https://www.unwto.org/sustainable-development/climate-action>

- Опазване на ресурсите чрез намиране и подкрепяне на бизнеси, които са приели политики за екологично опазване и чрез използване на минимално количество ресурси от невъзобновяеми източници.

Дестинациите и туристическите оператори подкрепят и следват „отговорния туризъм“ като път към устойчив туризъм. Стълбовете на отговорния туризъм следователно са същите като тези на устойчивия туризъм (екологична цялост, социална справедливост и икономическо развитие). Основата разлика е, че при отговорния туризъм цялата туристическа индустрия – лица, организации и бизнеси – бива насърчена да поеме отговорност за своите действия и ефекта от тях. Цялата индустрия трябва да поеме отговорност за това туризмът да стане по-устойчив, както и да демонстрира своята отговорност²⁰.

1.1.G. СЕРТИФИЦИРАНЕ НА УСТОЙЧИВОСТТА: КРИТЕРИИ GSTC

12-те цели за устойчив туризъм на ООН са включени в „Критериите GSTC“²¹, глобални основни стандарти за устойчивост на пътуванията и туризма. Критериите GSTC са създадени с цел осигуряване на общо разбиране в света на „устойчивия туризъм“ и са минималното, към което всеки туристически бизнес, правителство и дестинация трябва да се стремят за постигане на икономическа, социална, културна и екологична устойчивост. Разработени и редовно актуализирани от Глобалния съвет по устойчив туризъм – водещия световен орган за създаване и управление на глобални стандарти за устойчив туризъм – критериите GSTC се използват за образование и повишаване на информираността, за създаване на политики, измерване и оценяване, както и като основа за сертификация за устойчивост.

Има два набора критерии: критерии GSTC за индустрията (които са свързани с устойчивото управление на частната туристическа индустрия и в момента техен фокус са хотели и тур оператори) и критерии GSCT за дестинации (които са свързани с управление устойчивостта на туристическите дестинации). Критериите GSTC са структурирани около четири основни стълба (**A, B, C, D**), които адресират **управление, социални, културни и екологични въздействия**:

1. Устойчиво управление (критериите, които са свързани с отговорно управление на дестинации, ангажиране на заинтересовани лица, както и стратегии за адаптиране към климатичните промени).

Например, всяка дестинация, която има стремеж да бъде устойчива трябва: да има ефективна, адекватно финансирана организация, отдел, група или комитет, отговорни за туристическото управление на базата на принципите на устойчивост и прозрачност; да има дългосрочна стратегия за устойчивост и план за действие; да има адекватна система за мониторинг и докладване по социално-икономически, културни и екологични въпроси и влияния на туризма; редовно да ангажира различни заинтересовани лица в дестинациите.

²⁰ <https://responsibletourismpartnership.org/what-is-responsible-tourism/>

²¹ <https://www.gstcouncil.org/gstc-criteria/>

2. Социално-икономически влияния (включително измерване на икономическия принос на туризма, достойна работа за местното население, подкрепа на местни предприемачи, предотвратяване на експлоатация и дискриминация, социално благоденствие, достъп до местни ресурси за всички).

Например, всеки устойчив хотел трябва активно да подкрепя инициативи за местна инфраструктура и развитие на местната общност (в областите образование, обучение, здравеопазване и хигиенизиране и канализация); да гарантира равни възможности за заетост на местни жители и прилични условия на работа; да спазва политики на работа предпазващи и ограничаващи всякакви форми на експлоатация или тормоз; да приоритизира местни доставчици при снабдяването със стоки.

3. Културни влияния (включително опазване на материално и нематериално наследство, защита и опазване на права върху интелектуалната собственост на общности и лица, правилно тълкуване)

Например, дестинациите трябва да имат политика и система за рехабилитация, защита и опазване на културни активи, исторически и археологически артефакти, нематериално културно наследство и различни аспекти на местната идентичност и самобитност. Те трябва да защитават достъпа на местната общност до природни и културни обекти, както и да управляват и контролират туристическите посещения като предоставят насоки за поведение на посетителите в чувствителни обекти и по време на културни събития.

4. Екологични влияние (включително консумация на ресурси, намаляване на замърсяването и опазване на биоразнообразието и природните ресурси)

Например, всеки устойчив туроператор трябва да се стреми към намаляване на консумацията си на вода и енергия; активно да насърчава използването на по-чисти и по-ресурсоефективни транспортни алтернативи от страна на клиентите; трябва да измерва, минимизира и неутрализира емисиите си от парникови газове; да намалява отпадъците и използването на опасни вещества; както и да допринася за опазване на биоразнообразието и минимизиране на нарушенията на природните екосистеми в дестинациите.

Прилагането на критериите GSTC ще помогне на дадена дестинация или туристически бизнес да допринесат към План за устойчиво развитие 2030 и към 17-те цели за устойчиво развитие. Всеки критерий се идентифицира с една или повече от 17те цели за устойчиво развитие, с които е най-тясно свързан²². Важно е да се отбележи, че критериите показват какво трябва да се направи, за да се подобрят практиките за устойчивост, а не как да се направи и дали е постигнато. На базата на тези критерии бизнесите и дестинациите могат да развият свои собствени стандарти и показатели за качество. Всяка туристическа дестинация има своя собствена култура, околна среда, обичаи и закони и критериите са разработени така, че да се адаптират към местните условия и да се допълват от допълнителни критерии за дадената локация и дейност.

²² <https://www.gstcouncil.org/wp-content/uploads/GSTC-Destination-Criteria-v2.0.pdf>

1.2 ОБЩ ПРЕГЛЕД НА ТЕНДЕНЦИИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА: РАСТЕЖ НА УСТОЙЧИВИЯ ТУРИЗЪМ

1.2.А. УСТОЙЧИВИЯТ ТУРИЗЪМ: ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО ЗА БЪДЕЩЕТО НА СЕКТОРА

Туризмът е най-големият социално-икономически сектор в света, с широко влияние върху икономическия растеж, заетостта и социалното развитие. Той представлява 10% от глобалния БВП. Едновременно с това обаче туризмът оказва голям натиск върху естествената, културна и социална среда, като например води до деградация на природни екосистеми, изтичане на икономически облаги и създаване на зависимост от туристически доходи, както и до повишаване на глобалното затопляне. Някои от тези влияния, както и приносът на туристическата индустрия към климатичните промени са обяснени по-подробно в раздел 1.1.

Пандемията от COVID-19 оказа сериозно влияние върху туризма. В глобален аспект нараства информираността относно ефекта от индустрията върху емисиите от парникови газове, други социални и екологични фактори, както и произтичащата от това смяна на фокуса към по-ефективни и устойчиви модели. През юни 2020 г. под формата на отговор на глобалната пандемия, UNWTO обяви своята „нова визия за глобален туризъм – по-добър и силен растеж и балансиране на нуждите на хората, планетата и просперитет“ като отправна точка за рестартиране и повторно изграждане на туризма с цел той да стане по-силен и по-устойчив²³. **Тази нова ера на „Устойчивост като новата нормалност: визия за бъдещето на туризма“²⁴ трябва да ангажира широк набор от заинтересовани лица от публичния и частния сектор и трябва да изпълнява ролята на движеща сила за промяна на поведението чрез развитие на информираност и способности, обучение и образование.**

Напредъкът към по-устойчив туризъм зависи от координираните усилия на различни участници: национални и местни управленски структури, органи за управление на дестинациите, бизнеси от частния сектор, служители и профсъюзи, НПО, доставчици на образование и обучение, местни общности и туристи, международни агенции. Налице е обаче всеобща липса на сътрудничество и общо разбиране сред различните участници. Това е проблем, който може да бъде адресиран чрез механизми за управление, както и чрез създаване на образователни способности и повишаване на информираността (вж. 1.3.а.).

1.2.В. ЗБИРАНЕ НА ОГРАНИЧАВАЩИТЕ ФАКТОРИ В РАЗВИТИЕТО НА ТУРИЗМА

Опитите за намаляване на влиянието на туризма може да са безсмислени без да е налично правилно разбиране и оценяване на границите на развитие на туризма, които следва да се уважават, за да се гарантират принципите на устойчивост.

Идентифицирането и познаването на ограничаващите фактори в развитието на туризма като екологична устойчивост, ресурсен капацитет, съображения на общността, удовлетвореност на посетителите или максимален туристически поток в дадена дестинация, са първата стъпка към изготвяне и изпълнение на действия според тези

²³ <https://www.unwto.org/covid-19-oneplanet-responsible-recovery>

²⁴ UNWTO, 2020, One Planet Sustainable Tourism Programme.

лимита. Важността за познаване на границите на туристическото развитие и потоците от посетители, както и разработването, изпълнението и анализа на индикатори са основен инструмент за повишена отчетност, повишаване на информираността и гарантиране на териториално устойчиво развитие.

Следователно е необходимо да се следи и измерва влиянието на туризма в следните измерения: екологично, социално и културно, икономическо, също така етично и ръководно, за да се позволи прилагането на туристически политики и стратегии, които гарантират по-голяма устойчивост на сектора.

UNWTO в партньорство със Статистическото звено към ООН (UNSD) стартира инициативата Измерване на устойчивия туризъм (Measuring Sustainable Tourism)²⁵ (MST) през 2015 г., за да установи статистическа рамка за измерване на устойчивия туризъм. Целта е „обща характеристика на статистическата рамка, която ще свърже установената рамка за счетоводна отчетност в туризма, сателитните сметки в туризма (TSA), както и сметки от системата за екологично-икономично счетоводство (SEEA). При използване на счетоводната основа за статистическата рамка инициативата има за цел да използва общите ползи от използване на счетоводни подходи за гарантиране на вътрешна единност, възможност за разбиране на пропуските в данните и поставяне на различна информация в контекст, както и потенциала за извличане на индикатори на базата на последователно дефинирана икономическа и екологична информация.“

Други международни организации и органи също имат ключов принос към измерване на устойчивостта в туризма; особено забележителна е работата по критериите на Глобалния съвет по устойчив туризъм (GSTC)²⁶, EUROSTAT²⁷, ОИСП²⁸, както и инициативата на Европейската комисия за Европейска система за туристически показатели (ETIS) за управление на устойчиви дестинации²⁹. Тези статистики за европейския туристически сектор обаче не отразяват изцяло различните измерения на влиянието на сектора, въпреки факта, че някои показатели, базирани на базата данни EUROSTAT (например, интензивност на туризма, гъстота, процент на заетост, свързани видове транспорт) и комбинациите от тях спомагат за развитието и извеждането на информация относно потенциални екологични натиски.

В някои европейски държави, както и чрез програми за съ-финансиране от ЕС са създадени самостоятелни инициативи които са разработили различни системи за мониторинг и вземане на решения, измерващи конкретни аспекти като уязвимост на определени дестинации към климатичните промени (проект SICCDE³⁰) и достъпност до природни и селски туристически райони (проект AccessIT³¹).

²⁵ <https://www.unwto.org/es/Measuring-Sustainability-Tourism>

²⁶ <https://www.gstcouncil.org/gstc-criteria/>

²⁷ "Methodological work on measuring the sustainable development of tourism", available at: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/tourism/methodology/projects-and-studies>

²⁸ Workshop on sustainable development strategies and tourism <http://www.oecd.org/cfe/tourism/workshoponsustainabledevelopmentstrategiesandtourism.htm>

²⁹ http://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/offer/sustainable/indicators_en.

³⁰ <https://www.ecounion.eu/en/portfolio/siccde/>

³¹ <http://accessitpro.eu/>

Има други методи и подходи за измерване устойчивостта в туризма по отношение на туристическа дестинация, продукт, модел и участници, като:

- Концепция за туристически поемнен капацитет
- Лимит на приемлива промяна
- Екологичен отпечатък

Всички тези методи позволяват установяване на прагове, над които природните или културни обекти не могат да издържат допълнителен брой посетители или дейности. Те са особено важни за управление на посетители в защитени райони. Определянето на такъв праг обаче винаги е трудно и е обект на постоянни промени.

1.2.С. ПРАКТИКИ ЗА ПЛАНИРАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ ЗА УСТОЙЧИВ ТУРИЗЪМ

Прилагането на принципи за устойчивост в разработването и планирането на туристически стратегии е от основно значение за намаляване на натиска от туризма и за увеличаване на икономическата, социална и териториална кохезия. Тези стратегии за устойчив туризъм трябва да бъдат премислени и прилагани според характеристиките и специфичните особености на всяка туристическа дестинация. Най-важното обаче е, че един по-гъвкав подход отдолу-нагоре се счита за изключително важен при преглед на икономически, културни, социални и екологични фактори и ангажиране на всички заинтересовани лица в туризма. Това ще гарантира дългосрочни устойчиви решения и ще се базира на общи стремежи и разбирания сред съответните заинтересовани лица. Има няколко действия, които трябва да се вземат предвид при планиране и управление на устойчивостта в бизнеса:

- Гарантиране на законово обвързващи инструменти за туристическите зони, използвайки подходи за планиране като Протокол за интегрирано управление на бреговите зони (ICZM), Морско териториално планиране (MSP), Принципи за управление, базирани на екосистеми (EBM), които спазват определения приемлив праг.
- Споделяне на добри практики като част от общ процес за изграждане на капацитет целящ подобряване на регулациите за териториално планиране. Последните включват оценки на социални, културни и екологични влияния на туризма, което улеснява способността за трансфер и увеличение на мащабността.
- Прилагане на системи за сертификация с цел гарантиране, че дадена дейност или продукт отговарят на определени стандарти, заложили от правителство и договорени със съответния сектор. В туризма сертификацията се използва основно за проверка на дейностите и стандартите на туристически предприятия, като доставчици на места за настаняване и нощувка, за да се гарантира безопасността и удовлетвореността на потребителите (т.е. системи за качество или „звезди“). Обхватът обаче може да бъде разширен и да включи критерии и въпроси, свързани с устойчивостта на услугите и продуктите.

Системите за сертификация за устойчив туризъм изпълняват ролята на важни инструменти за разграничаване на наистина отговорни компании, продукти и услуги от такива, които използват „еко“ и „устойчив“ като маркетингов инструмент за привличане на консуматори и за повишаване вярата на сертифициращите организации, като по този начин подобряват своя имидж и репутация. Повечето сертификационни схеми в туристическата индустрия са свързани с качество (ISO 9000) или екологично представяне (екоетикети и системи за управление на околната среда, като ISO 14000). Социалните и икономически аспекти на устойчивостта досега не са развити по същия начин, макар че е налице стандарт за социална отговорност (ISO 26000) и все повече системи включват тези аспекти, особено екоетикетите.

1.3 ПРОМЕНИ В ТЪРСЕНЕТО НА ПО-УСТОЙЧИВИ ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ И УСЛУГИ: ВЛИЯНИЕ ВЪРХУ ДИЗАЙНА И ПРЕДЛАГАНЕТО НА ТУРИСТИЧЕСКИ ОФЕРТИ

1.3.A. СТИМУЛИРАНЕ НА ПОВЕДЕНЧЕСКИ ПРОМЕНИ: МЕХАНИЗМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ НА ИНФОРМИРАННОСТ

Развитието на по-устойчив туризъм е необходимо спешно с оглед облагодетелстване на местните общности в икономическо и социално отношение, както и подобряване опазването на околната среда.

Ползите и негативните последици от туризма оказват влияние на всички заинтересовани лица: икономическите участници в туризма (публични и частни) на географската дестинация; местни общности и крайни потребители (туристи) на гражданското общество; служители в институциите и отговорници за изготвянето на политики в областта на туризма, околната среда, икономиката и социалните дейности. Следователно, тези заинтересовани лица са целевите групи, към които са насочени както комуникационните дейности (повишаване на информираността), така и стратегията за ангажираност. Както вече бе споменато, механизмите за управление и укрепването на образователните капацитети са от ключово значение за постигане на желаните промени в сферата на устойчивия туризъм.

Механизмите за управление в контекста на устойчивия туризъм трябва да се основават на многостепенен процес на участие, включващ сътрудничество между заинтересованите страни в туризма и характеризиращ се с диалог, гъвкавост, приобщаване, иновации и откритост.

Ефективното управление е важно за гарантиране на по-устойчиви форми на туризъм чрез³²:

- Включване на широк набор от заинтересовани лица/групи като активни участници.

³² Interreg MED project BleuTourMed_C3 (2020) Policy Factsheet #4: Governance as a tool for sustainable and responsible tourism in the Mediterranean region

https://sustainable-tourism.interreg-med.eu/fileadmin/user_upload/Sites/Sustainable_Tourism/horizontal_project/BTM_Documents/Policy_Factsheets/BTM_PolicyFactsheets_4_EN.pdf

- Гарантиране изслушването на всички заинтересовани страни при вземането на решения, включително местното население, крайните потребители и частния сектор.
- Изграждане на ангажираност и доверие в подкрепа на съвместната работа.
- Дефиниране на общи принципи на устойчив туризъм за всички заинтересовани страни в рамките на конкретен местен/регионален контекст.
- Споделяне на знания и информация.

Комуникацията относно заплахи и предизвикателства в туризма със заинтересованите страни е от ключово значение за намаляване натиска от туризма, повишаване на информираността и стимулиране на промяна в поведението. Това може да бъде постигнато чрез:

- Повишаване на информираността относно природното и културно наследство като активи сред частни и институционални участници, туристи и местното население; използване на информационни кампании за предоставяне на информация относно бизнес възможности; курсове във висшето образование, икономически кълстери. Ефективната комуникация допринася за овластяването на заинтересованите страни и спомага за намаляване консумацията на ресурси.
- Изграждане на капацитета на същите целеви групи и гражданското общество чрез професионално и академично обучение, семинари, платформи за споделяне на знания и съвместни партньорства за подобряване на уменията.
- Прилагане на икономически инструменти и стимули. Поведенческата промяна се влияе както от „пръчката“, така и от „моркова“. За да се насърчи намаляването на замърсяването на вода, енергия, сушата и морските пространства, както и консумацията и увреждането на туристическите райони икономическите инструменти могат да изиграят силна и ефективна роля.

1.3.в ДИВЕРСИФИКАЦИЯ НА ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР: МОДЕЛИ ЗА АЛТЕРНАТИВЕН ТУРИЗЪМ

Като цяло има отличителна сезонност в туризма, която е базирана на фактори, включително физически (напр. време, местен климат, спортни сезони), социални (училищни или религиозни празници, социални тенденции и мода) и икономически (бизнес модели, базирани на принципите на концентрация – масов туризъм, най-видим в държавите с брегови райони). Това оказва пряко влияние върху местната икономика и околна среда, като води до концентрация на дейности, увеличено използване на инфраструктурата и наличие на по-висок брой хора за кратки периоди от време.

Управлението на сезонността означава поставяне на по-голям акцент както върху пространственото измерение и отношенията между бреговите зони, зони във вътрешността и планинските територии от една страна, така и върху сезонното измерение и отношението между заетост, икономическа възвръщаемост, използване на инфраструктурата и природни ресурси.

Диверсификацията на туристическите продукти поради свързаните с нея влияния, като круизни и крайбрежни почивки, е изключително важна.

Алтернативните модели на туризъм имат по-малко негативни – или често по-позитивни – екологични, културни и социални въздействия.

Реалността на търсенето и предлагането показва, че се появяват все повече нетрадиционни туристически дестинации. Местните участници, свързани с тези търсения, развиват нови отношения, за да направят своите територии и местни продукти по-привлекателни.

Намаляването на натиска от туризма се основава на създаване, развитие и промотиране на алтернативни модели за туризъм, като: културен туризъм, селски, природен и еко туризъм, корпоративни пътувания за срещи, конференции и събития.

Интересите на потребителите към по-устойчиви туристически продукти вече са започнали да оказват влияние върху съществуващите модели в посока по-голямо уважение и справедливо третиране чрез:

- Промотиране на алтернативни оферти извън активния сезон
- Промотиране на алтернативни дестинации във вътрешността на района/страната
- Промотиране на модели за алтернативен туризъм (еко туризъм, бавен туризъм, природен и селски туризъм, планински...).

ПОЛЕЗНИ ЛИНКОВЕ

<http://sdt.unwto.org>

Подразделение за устойчиво развитие на туризма в Световната туристическа организация към ООН, с различни ресурси и линкове към теми, свързани с устойчивия туризъм.

<https://www.oneplanetnetwork.org/sustainable-tourism>

Програмата One Planet Sustainable Tourism, разработена в резултат от партньорството на множество заинтересовани страни за устойчиво развитие; подкрепя прехода към кръгова икономика като посока за устойчивото развитие на туризма.

<https://www.unwto.org/es/Measuring-Sustainability-Tourism>

Measuring the Sustainability of Tourism (MST) е инициатива, стартирана от UNWTO за разработване на международна статистическа рамка за измерване ролята на туризма в устойчивото развитие.

<http://www.thetourismcolab.com.au/blog>

The Tourism CoLab: полезен ресурс за регенеративен туризъм: тенденции, проблеми, статии, блокове, курсове, събития

<http://www.gstcouncil.org/gstc-criteria/>

GSCT критерии за устойчивост за дестинации, за хотели и туроператори, на английски и в превод на няколко други езика

<https://sdgs.un.org/goals>

Целите за устойчиво развитие на ООН и напредъка по изпълнението им

<https://hub.wtm.com/wtm-blog/>

The World Travel Market е блог, който дава редовна информация относно тенденции, предизвикателства и иновации в различни туристически сектори от лидерите в индустрията.

<https://www.travindy.com>

Полезен набор от новини, събития и статии за устойчив туризъм.

ОБОБЩЕНИЕ НА ОСНОВНИТЕ АКЦЕНТИ

- Принципите на устойчивост, често наричани „третите стълба“ – икономически, социален и екологичен - са взаимосвързани основи на това, което представлява концепцията: икономика, общество и околната среда. Тези принципи също така биват неформално наричани печалба, хора и планета.
- „Устойчив туризъм“ е „туризъм, който изцяло отчита настоящите и бъдещи икономически, социални и екологични въздействия, адресира нуждите на посетителите, сектора, околната среда и приемните общности“.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Настоящият проект е финансиран с подкрепата на Европейската комисия. Тази публикация отразява само вижданията на автора и Комисията не носи отговорност за използването на съдържащата се в нея информация.

- Туризмът разполага с потенциала да допринесе, пряко или косвено, за всичките 17 цели за устойчиво развитие. По-конкретно, той е включен като конкретни показатели в цели 8, 12 и 14 за приобщаващ и устойчив икономически растеж, устойчива консумация и производство (SCP) и устойчиво използване на океаните и морските ресурси.
- Концепцията за регенеративен туризъм, който е базиран на устойчивия туризъм, но преминава отвъд него, получава все по-голямо признание по света след 2019 г. и не може да се игнорира. Устойчивият туризъм е основа за регенеративния туризъм; те не трябва да се разглеждат като конкуриращи се и не са взаимно изключващи се (фокусирането върху един вид не означава отстъпване или пренебрегване на другия).
- Постигането и поддържането на баланс между трите стълба на устойчивостта спомага за намаляване негативното влияние на туризма върху местните общности и природната среда в дестинациите и трябва да се изпълнява чрез дългосрочно, планирано и отговорно управление, което включва всички заинтересовани страни в туризма.
- Критериите GSTC са насока и минимум, към които всеки туристически бизнес, правителство и дестинация трябва да се стреми за постигане на икономическа, социална, културна и екологична устойчивост.
- Механизмите за управление в контекста на устойчивия туризъм трябва да са базирани на многостепенен процес на участие, който включва сътрудничество между заинтересованите страни в туризма и се характеризира с диалог, гъвкавост, включване, иновации и откритост.
- Ефективната комуникация относно заплахите и възможностите в туризма със заинтересованите страни е от ключово значение за намаляване на натиска на туризма, повишаване на информираността и стимулиране на промяна в поведението, които допринасят за овластяването на заинтересованите страни и спомага за намаляване консумацията на ресурси. Това трябва да се направи чрез повишаване на информираността, изграждане на капацитет и образование, както и чрез прилагането на икономически инструменти и стимули за предизвикване на поведенческа промяна.
- Интересите на потребителите към по-устойчиви туристически продукти вече са започнали да оказват влияние върху съществуващите модели в посока по-голямо уважение и справедливо третиране чрез промотиране на алтернативни офери извън активния сезон, промотиране на алтернативни извънградски дестинации и промотиране на модели за алтернативен туризъм (еко туризъм, бавен туризъм, природен и селски туризъм).

ВЪПРОСИ ЗА САМООЦЕНКА МОЖЕ ДА ИМА ПОВЕЧЕ ОТ ЕДИН ВЕРЕН ОТГОВОР.

Въпрос 1: Социално-културната устойчивост...	
Отговор 1	уважава социално-културната автентичност на местните общности
Отговор 2	опазва културното наследство на местните общности
Отговор 3	допринася за межкултурно разбиране и толерантност
Отговор 4	ангажира и овластява местните общности при планирането и вземането на решения относно бъдещото развитие на туризма в тяхната област
Отговор 5	Всички посочени
Правилен отговор(и)	5
Въпрос 2: Каква е връзката между устойчивия и регенеративния туризъм?	
Отговор 1	Те са напълно различни тенденции в туризма, които не са свързани помежду си
Отговор 2	Устойчивият туризъм е основа за регенеративния туризъм
Отговор 3	Регенеративният туризъм е естествено узряване на устойчивостта, което позволява на дестинациите да просперира и процъфтяват
Отговор 4	Не са взаимно изключващи се (фокусирането върху един вид не означава пренебрегване на другия)
Отговор 5	Всички посочени
Правилен отговор(и)	2, 3, 4
Въпрос 3: На какво се базират критериите GSTC?	
Отговор 1	Устойчиво управление
Отговор 2	Социално-икономически въздействия
Отговор 3	Културни влияния
Отговор 4	Екологични влияния
Отговор 5	Всички посочени
Правилен отговор(и)	5
Въпрос 4: За какво се използва „метода на поемния капацитет“?	
Отговор 1	Това е методология за идентифициране и изчисляване на границите на туристическите дестинации.
Отговор 2	Позволява установяването на нива, над които природните или културни обекти не могат да приемат допълнителни посетители и дейности.

Отговор 3	Праговете, определени по този метод, лесно се изчисляват.
Отговор 4	Позволява на посетителите да измерят колко багаж могат да занесат в дадена туристическа атракция.
Отговор 5	Всички посочени
Правилен отговор(и)	1 и 3
Въпрос 5: Какви са механизмите за увеличаване информираността на заинтересованите страни и за намаляване на негативните влияния на туризма?	
Отговор 1	Гарантиране изслушването на всички заинтересовани страни при вземането на решения, включително местното население, крайните потребители и частния сектор.
Отговор 2	Изграждане на ангажираност и доверие в подкрепа на съвместната работа.
Отговор 3	Информирание заинтересованите страни относно заплахи и предизвикателства в туризма.
Отговор 4	Прилагане на икономически инструменти и стимули за промяна към по-отговорно поведение.
Отговор 5	Всички посочени
Правилен отговор(и)	5

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Purvis, B., Mao, Y. and Robinson, D (2019), *Three pillars of sustainability: in search of conceptual origins*. *Sustainability Science* volume 14, pp. 681–695; <https://link.springer.com/article/10.1007/s11625-018-0627-5/figures/1>
2. OECD (2020), *OECD Tourism Trends and Policies 2020*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/6b47b985-en>
3. United Nations Environment Programme (UNEP) and World Tourism Organization (WTO) (2005), *Making Tourism more sustainable. A guide for Policy Makers*, <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284408214>
4. World Tourism Organization (WTO) (2013) *Sustainable Tourism for Development Guidebook* https://ceeto-network.eu/content/unwto_sustainable_tourism_for_development_guidebook_2013.pdf
5. The Tourism CoLab resources on regenerative tourism: <https://www.thetourismcolab.com.au/blog>
6. UNWTO, *A practical guide to tourism destination management*, 2019 <https://www.unwto.org/global/publication/practical-guide-tourism-destination-management>

